

POWODNY (47) ai

Oba o jasne.

sg m N powodny (5). ◇ A powodny (2), [powodn(e)go]. ◇ I powodnym (1). ◇ f N powodnã (8). ◇ G powodn(e)j (10). ◇ D powodnej (6); -ěj (1), -(e)j (5). ◇ A powodnã (8). ◇ I powodnã (2). ◇ L powodn(e)j (3). ◇ pl N subst powodn(e) (1). ◇ A subst powodn(e) (1). ◇ [L powodnych.]

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

Przymiotnik od „powod” (47) :

1. *praw.* Od znaczn. ‘ten, kto pozywa kogoś do sądu’: oskarżający, skarżący; zawsze w zestawieniu: »powodna strona, persona« = *accusator, actor, petitor Mącz, Cn; inquisitor, qui ad iudicium provocavit, qui vocat in ius Cn* [szyk 20:17] (35:2) (37) : (nagł) O Powodney Perfonie. (–) POwodem nazywają the Perfonę/ kthora przed Sądem żaluie ná kogo/ chcąc co mieć od niego. *GroicPorz* fv; PRzy fluchaniu Swiádkow niekthorzy ten obyczay chowają [...] iż Sędzia pyta od Swiádkow/ mieyftcá/ czáfu/ godziny/ kiedy fye tá fprawá działá o ktorey świádczy [...]/ y innych okoliczności/ ktore ftroná powodna Sędziemu potáiemnie dáie ná káracie fpiáne *GroicPorz* x3v, Cv, m4v, p4v, q4, f2v (18); *UstPraw* A2v; Actor etiam significat, Stronę powodnã w prawie tę która fkarzy *Mącz* 5d; Accusatore armare omnibus rebus, Powodnã ftronę potrzebnymi rzeczami ku práwu opátrzić. *Mącz* 16b; Petitor, Ten ktorí fie czego vpomina ná fładzie/ powodna ftroná. *Mącz* 295c; In contentionem de accusando venire, Wfpierác fie fładownie ktoby powodnã ftroná miał być á žalobę náprzód kłaść. *Mącz* 480c, 237a, 354d, 374c, 384c, 475d; *SarnStat* 1171.

W przeciwstawieniach: »powodna strona ... odporna (2), obwiniona, odpowiedna, pozwana (strona)« (5); (nagł) Przyfyęgá Prokuratorfka. (–) IA:N: przyfyęgam Pánu Bogu wfzechmogácemu/ iż [...]. Rzecz ták od powodney ftrony iáko odporney przyiętá/ wedle dowcipu mego/ wedle fumnienia/ y wedle nalepżey rády bronić będę *GroicPorz* e3v; iż Práwo przychylniey fze ielt ftronie obwinioney/ niż powodney. *GroicPorz* aa, t4v, yv; Contestari litem, Wdác fie we przę/ wdác fie w práwo/ álbo wrócić fie/ co w ten czas bywa gdy powodna ftroná žalobę przed fładem kładzie á zás pozwána ftroná ná to odpowiedź dawa *Mącz* 452c.

Szereg: »tak powodna (strona), jako (i) odporna (a. obwiniona)« (3) : *GroicPorz* t4v, z2; Práwá Egipfkich ludzi tákie były/ [...] gdy dwa mieli fprawę przed fładem/ ná fpišku [tj. na piśmie] iá dawali Sędziemu/ ták powodna ftroná iáko y obwiniona *BielKron* 9. [Ponadto w przeciwstawieniach 3 r.]

2. Od znaczn. ‘rzemień’: *prorowadzony na powodzie; zawsze w zestawieniu:* »powodny koń« = *koń luzak, przeznaczony do wymiany w zaprzęgu lub do noszenia bagażu; desultorius equus Mącz, Cn; equus inanis, paraveredus, parippus Cn* [szyk 6:2] (8) : Veredus. velocissimi cursus, Ein poftrořz Wozowy kon/ álbo záwodnik álbo powodny kon. *Murm* 38; *RejWiz* 74v; Tákte Lutko [służebnik Henryka V] vpátrzył czas gdy [ksiązę] był w lázni bez fług/ pochwycił go nágo y włożył ná koń powodny wciekł fnim do Sánkwothu *BielKron* 367; Pothym [wojewoda] Wáláfki nie dufájąc Turkom/ nábrawfzy fkarbow ná konie powodne/ [...] wciekł z Wálach *BielKron* 424; Inanis equus, Powodny kón ná którym nikt nie fiedzy. *Mącz* 167b; Veredus, Był przed láty kón w wielkiey kárze álbo koláfie ku prętkiemu mknieniu gotowy/ yáko dzis konie które pofti zowá/ powodny kón v nás zowá. *Mącz* 484d, 491b; [*BielKron* 1597 631; [*Dwóch żołnierzy jechało na zwiady. Napadło ich czterech jezdných.*]

Támże ieden z onych dwu [...] ízkárádzie ránion przez twarz [...]. To ípráwiwízy wydárli mu koniá powodnego/ ná który ieden wíkczył/ á íwego bárzo chudego [...] porzucił. *BusLic* 29v].

[*W połączeniach szeregowych: [w czasie bitwy] Za Cesarzem [tureckim] stoją [...] pieszy strzelcy [...]. Konie powodne, działa, wielbłądy i inne wszystkie potrzeby wojenne PamJancz* 191, 196; onę żywność którą [Turcy] mieli ná wielbłądziejch/ mułách/ y koniech powodnych/ [...] wízytkę żiedli. *BielKron* 1597 630.]

Szereg: »odmienny albo powodny« (1): equi desultorii, Odmienne álbo powodne konie. *Mącz* 365b.

3. *Taki, który daje sobą kierować, poddaje się czyjejs woli, jest powolny komus (2) :* Vczyńić [mnie] możelz godnym [Twej łaski, Boże]/ Gdy ognio w íwych płomienie [...] Wzniećisz w mym duchu dobrym; W nowym człowiecze mnie czyniác powodnym *GrabowSet* F.

W przeciwstawieniu: »niezgodny z [czyją] wolą ... powodny« (1): Wádzili [lege: wadzi-li] [Boże] żem niezgodny Częłto z twą wolą? á wnet zás powodny; Coż mam rzecz/ iefli śmiály Smył/ troki niezwyćężne/ Ná moy kárk włożył/ co mi moc zábrály? *GrabowSet* G3.

Synonimy: 1. oskarżający, pozywający; zest.: aktor, delator, ísciec, prokurator, żałobnik; 2. odmienny, podwodny, posztowny, wozowy; zest.: posta, zawodnik; 3. powolny, posłuszny, powinny.

Cf **POWODOWY**

MFr